

9. Ковальчук Т. М. Внутрішньогосподарський (Управлінський) оперативний аналіз : методика та організація : моногр. / Т. М. Ковальчук. – К. : ІАЕ, 2001. – 203 с.
10. Моссаковський В. Б. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні : моногр. / В. Б. Моссаковський. – К. : Інтерпрес ЛТД, 2009. – 328 с.
11. Нападовська Л. В. Управлінський облік : моногр. / Л. В. Нападовська. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2000. – 450 с.
12. Чуприна Л. В. Управлінський облік у сучасному менеджменті підприємства / Л. В. Чуприна // Вісник НТУ «ХП». – 2014. – № 34 (1077). – С. 157-161.
13. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства : навч. посібник / Ю. С. Цал-Цалко. – К. : ЦУЛ, 2002. – 656 с.

УДК 338.246.87 (477)

Т.О. Сугак
здобувач,

Університет економіки та права «КРОК»

Облікова інформація в системі управління економічною безпекою підприємства

У статті досліджено вплив облікової інформації на управління процесом забезпечення економічної безпеки підприємств. Проведено аналіз факторів, що впливають на аналітичну складову процесу управління економічною безпекою. Визначено, що система бухгалтерського обліку та система економічної безпеки підприємства мають певний перелік однакових складових. Об'єднуючим фактором цих систем є одержання достовірної та своєчасної інформації про господарську діяльність суб'єкта господарювання в прийнятті управлінських рішень.

Ключові слова: економічна безпека, інформаційно-аналітичне забезпечення, облікова політика.

Т.А. Сугак
соискатель,

Университет экономики и права «КРОК»

Учетная информация в системе управления экономической безопасностью предприятия

В статье исследовано влияние учетной информации на управление процессом обеспечения экономической безопасности предприятий. Проведен анализ факторов, влияющих на аналитическую составляющую процесса управления экономической безопасностью. Определено, что система бухгалтерского учета и система экономической безопасности предприятия имеют определенный перечень одинаковых составляющих. Объединяющим фактором этих систем является получение достоверной и своевременной информации о хозяйственной деятельности субъекта хозяйствования в принятии управленческих решений.

Ключевые слова: экономическая безопасность, информационно-аналитическое обеспечение, учетная политика.

T.O. Suhak
External PhD Student
«KROK» University

The accounting information in the management system of enterprise economic security

The effect of accounting information in the management of economic security companies was researched in the article. Analysis of factors affecting the analytic component of the management of economic security was made. The accounting system and the system of economic security were determined to have a certain list of identical components. The unifying factor of these systems is to obtain reliable and timely information about business entities in management decisions.

Keywords: economic security, system of accounting and analytical support, accounting policy

Постановка проблеми

«Рахунки – не більш як належний порядок, встановлений самим купцем, при вдалому застосуванні якого він отримує відомості про свої справи і про те, чи йдуть його справи успішно чи ні» (Лука Пачолі) [17, с. 475.] Цей вислів стисло, влучно та чітко визначає загальний економічний сенс діяльності кожного суб'єкта господарювання та механізм як засіб застосування його облікової політики.

Сучасний етап розвитку України припав на початок нового етапу розвитку глобалізації – динамічного розгортання процесів демократизації та наднаціональної інформаційної, фінансової, економічної, соціальної, політичної інтеграції всього людства. Наша епоха, з одного боку, показала з особливою силою накопичені загрози та виклики, а з іншого – нові інформаційні, комп'ютерні та інші технології відкрили величезні можливості перед людством для вирішення цих проблем.

Визначення суб'єкта підприємницької діяльності як основної ланки ринкової економіки з погляду сучасних умов ведення господарської діяльності в Україні обумовлює розгляд низки питань з підвищення дієвості управління його інформаційною складовою системи безпеки. На нинішньому етапі стратегічний результат системи економічної безпеки суб'єкта господарювання – прибуток підприємства через систему оподаткування як складову джерел наповнення державної скарбниці. У зв'язку з цим вплив фінансової та податкової інформації значно зріс, а дані фінансової звітності безпосередньо впливають на обсяг податку на прибуток, який сплачує підприємство. Базовий масив інформації з системи бухгалтерського обліку, що будує інформаційно-аналітичну складову економічної безпеки, формується на рівні визначення методології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Послідовне дослідження проблеми облікової інформації в наукових працях показало, що вивчення цього питання спрямоване на розвиток наукової бази системи бухгалтерського обліку підприємства, що дає можливість удосконалити систему економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Значний внесок у дослідження проблем економічної безпеки зробили вітчизняні вчені: В.Г. Алькема [1], В.І. Грушко [7], І.А. Белоусова [8], О.І. Захаров [15], С.М. Лаптев [2], В.С. Сідак [2], Л.Г. Шамаєва [16] та інші.

Науковці, досліджуючи проблеми управління економічною безпекою в галузі управління, фінансів, банківської справи, вважають компонентами стратегічного

менеджменту економічної безпеки підприємства саме структуру, фінанси, ризики, маркетинг, логістику, облік [1; 2; 7; 15; 16].

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Разом з цим, попри вагомий внесок названих учених, залишається багато невирішених проблем економічної безпеки, особливо на рівні суб'єктів господарювання. Крім того, зміни умов зовнішнього середовища посилюють доцільність удосконалення методики оцінки стану економічної безпеки підприємства, посилення вимог до інформаційного забезпечення управління нею на рівні суб'єктів господарювання. Як зазначає О.І. Захаров [15], інноваційні рішення необхідні для вдосконалення механізмів управління і взаємодії в системі економічної безпеки, розроблення нових технологій і технічних засобів протидії існуючим і можливим небезпекам та загрозам у сфері економіки, а також упровадження нових організаційних структур підрозділів безпеки та підготовки висококваліфікованих фахівців з безпеки. Зростає значення бухгалтерського обліку як інформаційної системи управління мікроекономікою, розширюються можливості суб'єктів господарських відносин при формуванні надійної системи обліку і контролю.

Отже, важливого значення набувають питання, які стосуються інформації щодо методики оцінки активів, пасивів, витрат і доходів як базису фінансової інформації, що є складовою системи економічної безпеки.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження впливу облікової інформації на управління системою економічної безпеки для одержання достовірної та своєчасної інформації про господарську діяльність суб'єкта господарювання в прийнятті управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження

Слово «інформація» походить від латинського *informatio*, що означає викладення, роз'яснення якогось факту, події, явища. У загальному розумінні інформацію визначають як відомості про той чи інший бік світу і процесів, які в ньому відбуваються. За видами діяльності, у якій її використовують, інформацію розрізняють як наукову, технічну, виробничу, управлінську, економічну, соціальну, правову тощо.

Під економічною інформацією звичайно розуміють сукупність відомостей, пов'язаних з функціонуванням та управлінням економікою, тобто з плануванням, обліком, контролем, регулюванням на економічних об'єктах, які можна фіксувати, передавати, перетворювати і зберігати. Найважливішими властивостями економічної інформації, на думку професора Г.А. Титоренко, є достовірність і повнота, цінність і актуальність, ясність і зрозумілість [3, с. 12].

Ядром економічної інформації підприємства є облікова інформація. Це пов'язано з тим, що вона більш повна, точна й оперативна, усебічна й достовірна. Вона моделює як зв'язки підприємства з навколишнім середовищем, так і його внутрішню структуру, дає можливість розподіляти права виконавців та їхню відповідальність за економічну ефективність. При цьому облікова інформація відповідає таким принципам: багатократність використання; концентрація, тобто обираються тільки суттєві ознаки; штучність, тобто інформацію створюють люди (облікові працівники), вона не виникає сама по собі; цілеспрямованість, тобто інформація відповідає визначеним завданням; аналітичність, тобто здатність надавати не лише зафіксовані в документах дані, а й підсумкові, розрахункові, додаткові [4, с. 383].

Для того щоб облікова інформація була корисною, вона повинна бути досто-

вірною і значимою. Достовірність показує, що інформація повністю відображає господарські процеси на підприємстві, легко перевіряється і служить інтересам конкретної особи. Значимість облікової інформації полягає в тому, що вона повинна бути корисною для складання планів, ґрунтуватися на зворотному зв'язку і надходити до користувача в потрібний час [4].

Сучасний підхід до характеристики бухгалтерського обліку має дві характерні риси: необхідність обліку для інформаційного забезпечення управлінських рішень, системний підхід до розуміння поняття обліку.

Найбільш яскраво розуміння бухгалтерського обліку, як знаряддя управління підприємством, проявилось в американській обліковій думці. Арман Лабар (1951) підкреслював, що в США мета бухгалтерії – надання даних для управління підприємством тепер і в майбутньому, тобто промисловий облік з цієї позиції трактується як інструмент управління, а не як засіб реєстрації фактів господарського життя. Адміністративні служби повинні спиратися на дані бухгалтерського обліку, без цього вони не можуть управляти [4, с. 353].

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності в країні, подає таке визначення: «Бухгалтерський облік – процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень» [5, ст. 1]. У цьому законі метою ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності визначено «...надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства» [5, ст. 3].

За своєю сутністю облік є системою взаємопов'язаних елементів, за допомогою яких дані на вході трансформують на виході в інформацію для управління. Система обліку відображає «дії або події», що відбуваються в процесі діяльності суб'єкта господарювання, змінюється, поділяється на окремі пов'язані між собою елементи, а сукупність елементів здатна дати можливість для управління підприємством.

Бухгалтерський облік можна охарактеризувати як систему, оскільки він має властивості системи – наявність зв'язків (у тому числі зворотних), поділ на частини, наявність структури (упорядкованих елементів), цілеспрямованість, збереження певної структури в заданих межах під впливом зовнішніх факторів і багатаспектність.

Існування системи залежить від кількох причин: від мети, завдань, рівня усвідомленості цінності інформації, наукової розробки, образу підприємства, ефективності тощо.

Якщо ми не можемо виявити елементи та їх зв'язку, які забезпечують досягнення мети, то мета є недосяжною. Тільки вибір організаційної мети визначає кількість елементів і зв'язки між ними [6].

Про облікову систему підприємства найбільш вдало висловився професор М.Т. Білуха, який, розглядаючи господарський облік як інформаційно-обчислювальну систему управління підприємством, установив, що між компонентами цієї системи існує економічний зв'язок, заснований на методологічній, організаційній і технічній єдності групування інформації про господарські явища і процеси, які здійснюються на підприємстві [18].

Виходячи з визначень економічної безпеки, що застосовуються в наукових дослідженнях вітчизняних учених, «комплексна система економічної безпе-

ки підприємства – це сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових і матеріально-технічних заходів, спрямованих на захист підприємства від реальних і потенційних загроз та ризиків, які можуть призвести до значних економічних втрат чи затримати розвиток підприємства» [8, с. 23].

Якщо розглядати діяльність підприємства як єдину управлінську систему, то, як будь-яка система, вона поділяється на ієрархічні рівні управління, кожний із яких є підсистемою вищої ієрархічної системи. Тобто, бухгалтерський облік можна розглядати як підсистему інформаційно-аналітичного забезпечення в системі економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Для системи характерна не лише наявність зв'язків і відносин між елементами, що її утворюють, а й нерозривна єдність із середовищем, у взаємозв'язку з яким система проявляє свою цілісність. Окремі рівні системи зумовлюють певні аспекти її поведінки, а цілісне функціонування – це результат взаємодії всіх її сторін та рівнів.

Автори наукових дослідження системи економічної безпеки визначають об'єктом управління економічної безпеки власні ресурси підприємства, техніку та технологію, інформацію, кадри; суб'єктом – засновників, апарат управління, персонал, інвесторів.

До зовнішніх суб'єктів фінансово-економічної безпеки підприємства необхідно відносити інституції зовнішнього середовища функціонування підприємства (за його межами), які створюють умови для забезпечення його безпеки, зокрема:

1) законодавчі органи влади, що створюють правову основу діяльності із забезпечення економічної безпеки на всіх рівнях ієрархії управління економікою; формують законодавчу базу функціонування і захисту підприємницької діяльності в різних її аспектах та її виконання;

2) виконавчі органи влади, які проводять державну політику у сфері безпеки шляхом здійснення фінансового, податкового, митного, валютно-експортного та інших видів контролю;

3) правоохоронні органи, які ведуть боротьбу зі злочинністю;

4) судові органи, які забезпечують дотримання прав і законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності та персоналу;

5) систему навчально-наукових закладів та установ, діяльність якої спрямована на підготовку кадрів і проведення наукових досліджень з проблем безпеки;

6) сукупність недержавних охоронних агентств, аналітичних центрів та інформаційних служб, що надають послуги з охорони об'єктів, захисту даних та збору інформації;

7) страхові, гарантійні, консалтингові установи, які надають послуги, що посилюють окремі аспекти фінансово-економічної безпеки підприємства. Однак участь зовнішніх інституцій, у тому числі держави, в системі безпеки підприємства реалізується через їх вплив на гарантування безпеки підприємства як сектора економіки [9, с. 42].

Для порівняння системи економічної безпеки та системи бухгалтерського обліку скористуємося запропонованим професорами В.Ф. Палієм та Я.В. Соколовим [10] поділом системи бухгалтерського обліку на методичному, базовому рівні. Згідно з ним систему бухгалтерського обліку утворюють факти господарської діяльності, що реєструються й узагальнюються на бухгалтерських рахунках. При цьому елементами системи бухгалтерського обліку виступають рахунки (на них здійснюється узагальнення фактів), які розкривають зв'язки між господарськими подіями шляхом подвійного запису. Обробка та реєстрація фактів господарської діяльності приводять до створення різних форм обліку (другий рівень системи

бухгалтерського обліку). Взаємодія облікових працівників у процесі ведення обліку потребує управління в бухгалтерії, що відбувається на третьому, організаційному, рівні системи бухгалтерського обліку.

Серед економістів, що розглядали третій, організаційний, рівень системи бухгалтерського обліку, слід назвати академіка М.Г. Чумаченка [11], який підійшов до визначення системи бухгалтерського обліку з позицій теорії систем, теорії інформації та теорії управління.

Болгарський економіст В. Янков, керуючись тим, що поняття системи є фундаментальним поняттям кібернетики, визначив бухгалтерський облік як «...керовану, складну, імовірнісну, динамічну, кібернетичну систему зі своїм об'єктом та суб'єктом управління» [12, с. 42], у якій об'єктом управління є сукупність матеріальних, трудових і грошових ресурсів у процесі їх кругообігу на підприємстві (господарські факти), суб'єктом – працівники підприємства, які виконують облікові функції.

Аналізуючи об'єкт і суб'єкт бухгалтерського обліку та системи економічної безпеки підприємства, можна визначити певний перелік ідентичних складових об'єкта і суб'єкта цих систем.

Головна мета кожного підприємства – отримання прибутку, який забезпечив би поточний і перспективний ефективний розвиток підприємства. Загальний сенс і мета системи економічної безпеки – забезпечити виконання місії суб'єкта господарювання за допомогою ефективного управління цією системою. Найважливішим напрямом діяльності системи економічної безпеки є інформаційно-аналітичне забезпечення господарської діяльності.

«Метою ведення бухгалтерського обліку є одержання узагальнюючої інформації про стан господарювання, зміни, які відбуваються, стан взаємозв'язків підприємства з іншими підприємствами та на їх підставі визначення результатів господарювання» [17, с. 22].

Порівнюючи цілі та засоби економічної безпеки та бухгалтерського обліку, ми визначаємо, що об'єднуючим фактором цих систем є одержання достовірної та своєчасної інформації про господарську діяльність суб'єкта господарювання для прийняття управлінських рішень з метою забезпечення виконання основної цілі підприємства.

Як відомо, є внутрішні та зовнішні користувачі бухгалтерської інформації. Серед зовнішніх користувачів слід виділити інвесторів, державу, кредиторів, комерційних партнерів, громадськість. До внутрішніх користувачів відносять керівництво, менеджерів, працівників. Однак головним користувачем бухгалтерської інформації є управлінська служба підприємства, у тому числі й служба економічної безпеки, важливішими умовами ефективної діяльності якої є наявність інформації та вміння її аналізувати.

Бухгалтерський облік відображає господарські операції систематично і послідовно в міру їх здійснення, що забезпечує суцільне та безперервне спостереження і контроль за діяльністю підприємства.

Для виконання цих завдань служба бухгалтерського обліку як складова частина управлінського апарату виконує певні функції (рис. 1).

Для того щоб бухгалтерський облік виконував свої функції, потрібна організація бухгалтерського обліку як цілеспрямована діяльність керівників підприємства, яка складається зі створення, постійного впорядкування і вдосконалення системи бухгалтерського обліку для забезпечення інформацією внутрішніх і зовнішніх користувачів. Бухгалтерія – це своєрідна нервова система підприємства, яка надає йому інформацію в грошовому вимірі про навколишній світ та

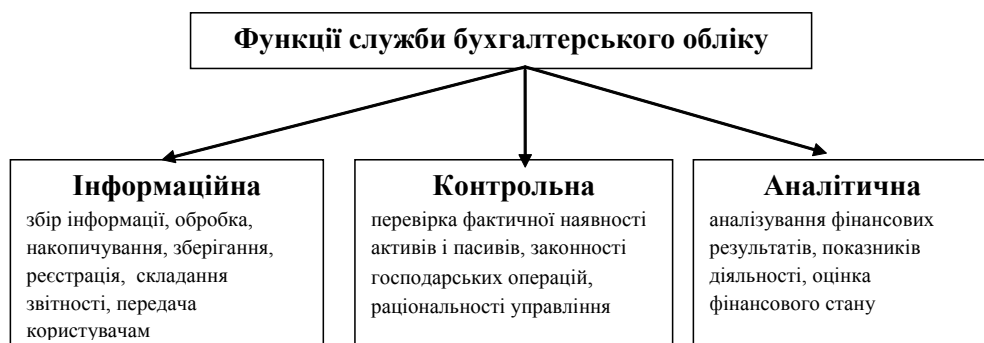

Рис. 1. Функції служби бухгалтерського обліку

Джерело: [17, с. 28]

внутрішні процеси і має складну структуру, що розглядається в горизонтальному (спеціалізація і поділ на відділи), вертикальному (глибина структури) і, нарешті, просторовому вимірі (розміщення в просторі) [134 14].

Висновки

Підсумовуючи вищезазначене, необхідно визнати, що система бухгалтерського обліку та система економічної безпеки підприємства мають певний перелік однакових складових. Об'єднуючим фактором цих систем є одержання достовірної та своєчасної інформації про господарську діяльність суб'єкта господарювання в прийнятті управлінських рішень для забезпечення виконання основної місії підприємства.

Таким чином, можна констатувати, що бухгалтерський облік суб'єкта господарювання є підсистемою в системі інформаційно-аналітичного забезпечення економічної системи підприємства. Окрім того, організація бухгалтерського обліку підпорядкована головному завданню – забезпеченню системного перетворення обліково-економічної інформації про господарські явища та процеси з метою активного впливу на них через систему управління економічною безпекою підприємства.

Література

1. Алькема В. Г. Система економічної безпеки логістичних утворень : [монографія] / В. Г. Алькема. – К. : Університет економіки та права «КРОК», 2011. – 470 с.
2. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання/ [Кириченко О. А., Сідак В. С., Лаптев С. М., Захаров О. І., Пригунов П. Я. та ін.] : Монографія; за ред. д.е.н., проф. О. А. Кириченка ; д.і.н., проф. В. С. Сідака. – К. : ЗАТ «Дорадо», 2008. – 403 с.
3. Автоматизированные информационные технологии в экономике : Учебник / Под ред. проф. Г. А. Титоренко. – М. : Компьютер : ЮНИТИ, 1998. – 400 с.
4. Соколов Я. В. Бухгалтерский учет : от истоков до наших дней : Учеб. пособие для вузов. – М. : Аудит: ЮНИТИ, 1996. – 638 с.
5. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
6. Пушкар М. С. Теорія і практика формування облікової політики : монографія / М. С. Пушкар, М. Т. Щирба. – Тернопіль : Карт-бланш, 2010. – 260 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nebook.net/book_teorija-praktika-formuvannya-oblikovo-politiki_580_page_25/
7. Торговля цінними паперами / [за ред. д.е.н. В. І. Грушка]. – К. : Університет економіки та права «КРОК», 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://library.krok.edu.ua/ua/kategori/pidruchniki/21-torhivlia-tsinnymy-paperyamy-rozdil-xiii-bukhhalterskiyi-oblik-operatsii-z-tsinnymy-paperyamy?tmpl=component&print=1#.VmbyRn24_s0

8. Белоусова І. А. Управлінський облік – інформаційна складова системи економічної безпеки підприємства: Монографія / І. А. Белоусова. – К. : ТОВ «Дорадо Друк», 2010. – 430 с.
9. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України : стратегія та механізми забезпечення : Монографія / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич, В. В. Каркавчук / за ред. : д.е.н., доцента Т. Г. Васильціва. – Львів : Видавництво, 2012. – 386 с.
10. Палий В. Ф. АСУ и проблемы теории бухгалтерского учета / В. Ф. Палий, Я. В. Соколов. – М. : Финансы и статистика, 1981. – 224 с.
11. Чумаченко Н. Г. ЭВМ в учете и экономическом анализе / Н. Г. Чумаченко. – К. : КИНХ, 1970. – 104 с.
12. Островский О. М. Типовые элементы организации бухгалтерского учета / О. М. Островский. – М. : Финансы и статистика, 1988. – 207 с.
13. Кузьминский А. Л. Организация бухгалтерского учета и анализа хозяйственной деятельности / А. Л. Кузьминский, В. В. Сопко. – К. : Высшая школа, Головное изд-во, 1986. – 256 с.
14. Литвин Ю. Л. Організація бухгалтерського обліку, контролю і аналізу в сільському господарстві : Навч. посіб. / Ю. Л. Литвин. – К. : Вища шк., 1993. – 301 с.
15. Захаров О. І. Інновації в системі економічної безпеки / О. І. Захаров [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.krok.edu.ua/ua/pro-krok/spivrobotniki/zakharov-oleksandrivanovich>
16. Шемаєва Л. Г. Економічна безпека підприємств у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища : автореф. десерт. ... д.е.н. : Спец. 21.04.02 «Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності» / Л. Г. Шемаєва. – К. : Університет економіки та права «КРОК», 2010. – 42 с.
17. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку : підручник ; видання друге, доповнене і перероблене / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир, ПП «Рута», 2000. – 637 с.
18. Білуха М. Т. Теорія бухгалтерського обліку : Підручник / М. Т. Білуха. – К. : 2000. – 692 с.

УДК 65.012.8

*Г.Б. Січиокно
аспірант,
Університет економіки та права «КРОК»*

Модернізація функцій служби економічної безпеки суб'єктів середнього підприємництва

У статті розглянуто функції служби економічної безпеки суб'єктів середнього підприємництва та напрями їх модернізації в сучасних економічних умовах.

Ключові слова: економічна безпека, система економічної безпеки, функції служби економічної безпеки, суб'єкт підприємництва.

*Г.Б. Сичиокно
аспірант,
Університет економіки та права «КРОК»*

Модернизация функций службы экономической безопасности субъектов среднего предпринимательства

В статье рассмотрены функции службы экономической безопасности субъектов среднего предпринимательства и направления их модернизации в современных экономических условиях